

Innhold

Sammendrag	3
Innledning.....	5
Problemstilling.....	5
Mål og tiltak.....	7
De første årene 1975-1987	7
Videreutdanning.....	8
Etterutdanning	10
Forskning og fagutvikling.....	12
Det moderne Fysiofondet 1988-2019	14
Forankring av Fysiofondets strategi	14
Strategiske planer 1988-2019	14
1988 første prinsippprogram	14
Strategiplaner 1992-2019.....	15
Mål og tiltak etterutdanning	17
Tildelinger til etterutdanning 1988-2017	20
Fysioterapeutenes bruk av etterutdanning.....	21
Resultater av Fysiofondets tildelinger til Etterutdanning	22
Mål og tiltak videreutdanning	22
Tildelinger videreutdanning 1988-2017	24
Fysioterapeuters bruk av videreutdanning	24
Resultater av Fysiofondets tildelinger til videreutdanning	25
Mål og tiltak Forskning- og fagutvikling	25
Tildelinger til Forskning og fagutvikling 1988-2017	28
Fysiofondets bidrag innen forskning	29
Resultater av tildelinger til forskning og fagutvikling.....	29
Oppsummerende 1988-2019 - mål tiltak og tildelinger innen etterutdanning, videreutdanning og forskning og fagutvikling	31
Litteraturliste:.....	33

VEDLEGG 1 Fafo Etter- og videreutdanning blant fysioterapeuter – tabellrapport.....	35
Om undersøkelsen.....	35
Om utvalget.....	35
Del 1 Etterutdanning etter autorisasjon.....	37
Del 2 Etterutdanning siste 12 månedene.....	38
Del 3 Videreutdanning.....	43
Del 4 FoU	47

Sammendrag

Som et forarbeid til ny strategisk plan 2020-2022 ble det i 2017 besluttet å gjennomføre et kartleggingsprosjekt om strategiske valg for tildelinger i Fysiofondet historie. Hvilke mål har Fysiofondet hatt for sine tildelinger og gjennom hvilke tiltak er målene forsøkt nådd samt hvilke resultater det er kommet ut av tiltakene.

For å undersøke dette ble det foretatt en gjennomgang av tidligere strategiske planer, årsmeldinger, tildelingsoversikter og andre interne dokumenter.

Videre ble det gjennomført en spørreskjemaundersøkelse utført av Fafo for å få et innblikk i hvordan fysioterapeuter bruker etter- og videreutdanningstilbudet og hvilken betydning Fysiofondets støtte har. Med forbehold om den usikkerhet som er knyttet til undersøkelsens generaliserbarhet grunnet lav svarprosent viser undersøkelsen at økonomisk støtte er viktig for å delta i etter- og videreutdanning og den viser også at det er riktig mange som pr i dag ikke søker Fysiofondet.

Helt fra Fysiofondets start i 1974 utkrystalliserte det seg tre hovedområder for Fysiofondets tildelinger; etterutdanning, videreutdanning og forskning/fagutvikling og i årene etterpå ble det bygget opp et mønster med tildelinger til individuelle og institusjonelle tiltak innen hvert område.

Det har skiftet hvilket av de tre hovedområder som har vært i fokus. I begynnelsen og helt opp til starten av 90-tallet var det viktigste målet å bygge opp offentlig godkjent og finansiert videreutdanning for fysioterapeuter. Opp gjennom 2000-tallet kom oppbygning av strategiske forskningsmiljøer i fokus og mye midler ble gitt og gis fortsatt til forskning og fagutvikling. Andelen av midler som er gitt til etterutdanning har vært relativt konstant gjennom hele Fysiofondets historie.

Selv om det har skiftet hvilket av de tre hovedområdene som er tillagt størst strategisk vekt, så viser gjennomgangen av de historiske dokumenter og tildelinger likevel at det er stabiliteten og uforanderligheten som tydeligst kjennetegner Fysiofondet virksomhet. Fysiofondet har holdt en stø kurs. Det overordnede formålet ligger fast i vedtektene. Visjonen har endret seg lite og målene er forsøkt nådd gjennom tiltak, hvis struktur og kriterier i alt vesentlig ble bygget opp i løpet av 80-tallet.

Mye har således vært konstant men samtidig har Fysiofondets tiltak kontinuerlig tilpasset seg trender i tiden og fra tid til annen er det gjort valg som har hatt til dels drastiske konsekvenser for kursen. Et eksempel er Fysiofondets strategiske støtte til forskning og kunnskapsutvikling som i 1989 startet med en støtte til NFFs kompetansesenter, senere lagt til utvalgte universiteter og høyskoler og i 2014 åpnet for alle forskningsinstitusjoner.

Et annet eksempel er satsingen på Forskning i Primærhelsetjenesten som var uprøvd land for Fysiofondet og en satsing som var nesten forut for sin tid.

Fysiofondet har bidratt til at det i dag er et bredt etterutdanningstilbud for fysioterapeuter, en rekke fysioterapispesifikke videreutdanninger og mastergradsprogram, solide forskningsmiljø og fysioterapeuter som er faglig ajour og har kompetanse på både mastergrads- og doktorgradsnivå.

Innledning

Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter er hjemlet i lov om folketrygd av 17. juni 1966. De første vedtektene ble stadfestet av Sosialdepartementet 23. mai 1975 og er revidert flere ganger, senest i 2017. Vedtektene regulerer fondets formål og virksomhet.

Ifølge vedtektene forvaltes fondets midler av et styre. Fondsstyret utarbeider en strategisk plan forankret i vedtektenes formål, som skal sette retningen på dette arbeidet.

Problemstilling

Som et forarbeid til ny strategisk plan 2020-2022 ble det besluttet å gjennomføre et kartleggingsprosjekt om strategiske valg i Fysiofondet historie. Hvilke mål har Fysiofondets hatt og gjennom hvilke tiltak er målene forsøkt nådd samt hvilke resultater det er kommet ut av tiltakene. Det var også ønsket å få innblikk i hvordan fysioterapeuter bruker etter- og videreutdanningstilbudet og hvilken betydning Fysiofondets støtte har.

Prosjektet har en todelt problemstilling.¹

1) Fysiofondets strategiske milepæler – hvorfor og hva ble resultatet?

- Fysiofondets mål?
- Hvilke tiltak?
- Resultater av tiltakene?

Disse spørsmålene er besvart via en gjennomgang av tidligere strategiske planer, årsmeldinger, tildelingsoversikter og andre interne dokumenter.

2) Undersøkelse blant medlemmer av NFF, NMF og PFF:

- Hvem og hvor mange tar etter- og videreutdanning?
- Fysiofondets betydning for deltakelsen i etter- og videreutdanningen?
- Betydning av etter- og videreutdanningen for yrkesutøvelse og karriereutvikling?

Denne delen ble besvart via en spørreskjemaundersøkelse utført av Fafø.

Yrkesaktive medlemmer av de tre fysioterapeutorganisasjonene NFF, NMF og PFF ble invitert til å delta. Undersøkelsen endte med et utvalg på 8874 og en svarprosent på 37 %. Flere enn 3000 fysioterapeuter har således besvart undersøkelsen, men det er viktig å være forsiktig med å generalisere resultatene til å gjelde fysioterapeuter generelt.

Se vedlegg 1 for en tabelloversikt over undersøkelsens resultater.

¹ Det var i utgangspunktet et ønske om å undersøke hvordan etter- og videreutdanning er organisert og finansiert i de øvrige nordiske land. Denne del av undersøkelsen er dog ikke vektlagt i rapporten.

Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter - Fondet - Fysiofondet, kjært barn har mange navn. Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter er Fysiofondets offisielle navn. Kortnavnet Fondet har vært anvendt i utstrakt grad. I 2013 ble logoen endret og kortnavnet Fysiofondet ble introdusert som en del av logoen. Sekretariatet anvender i dag konsekvent Fysiofondet som kortnavnet. Også i denne rapporten er Fysiofondet anvendt, bortsett fra når Fondet er brukt i direkte sitat.

Mål og tiltak

Det er i gjennomgangen gjort et skarpt skille mellom etterutdanning, videreutdanning og forskning og fagutvikling. Det er til dels et analytisk skille, men tydeliggjør også de tre pilarene i Fysiofondets tildelinger. Etterutdanning, videreutdanning og forskning/fagutvikling anses å være gjensidig avhengig av hverandre for å drive etter- og videreutdanning som er kunnskapsbasert og av god kvalitet.

Fysiofondet har alltid diskutert overordnede prioriteringer og prinsipper for tildelinger. I 1988 kom det første prinsippprogram og siden da har Fysiofondet som et supplement til vedtektene utarbeidet strategidokumenter som har vært styrende for Fysiofondets virksomhet.

Fysiofondets strategi for tildelinger har i alle år vært forankret i aktuelle helse-, utdannings- og fagpolitiske retningslinjer og planer i samfunnet. NFF² fremforhandlet i sin tid Fysiofondet og de første årene var Fysiofondet en integrert del av NFF og Fysiofondets prioriteringer og begrunnelser for tildelinger var forankret i NFF sine mål. De senere år har Fysiofondets strategi vært mer direkte forankret i nasjonale samfunnspolitiske prioriteringer innen relevante områder.

De første årene 1975-1987

Frem til 1970- tallet fantes det ikke videreutdanning i høgskoleregi og etterutdanningskurs var få og sporadiske. Mye av den faglige oppdatering skjedde i forbindelse med avholdelse av årsmøter og møter i lokalforeningene. For å stille faget sterkere mot omverdenen ble det i NFF et mål å få dokumentert fagets effekt og nytteverdi.

På 1970 og 80-tallet ble det en fanesak for NFF å bygge opp «Videreutdanning etter universitets- og høgskolemodell som del av det offentlige utdanningssystemet» (NFF, 2016).

NFFs mål overtas av Fysiofondet. I sitt konstituerende møte utpeker Fondsstyret strategien som skal bli toneangivende for Fysiofondets arbeide de neste 10-12 årene.

«NFFs representanter ga uttrykk for en prioritering av utredningsarbeid for å legge opp en kompetansegivende etter- og videreutdanning, samt utdanning av lærere og instruktører. Sosialdepartementets representant mente det var viktig å gi støtte til kurs i den hensikt å oppnå geografisk spredning. NMFs³ representant var interessert i økonomisk støtte til videreutdanningskursene i elektroterapi og massasje for Mensendiecksykegymnast.»
(Konstituerende fondsstyremøte av 28. august 1975 under Sak 6 «Prinsipielle synspunkter på bruken av fondsmidler»

I årsberetning for 1975 gjentas disse strategiske synspunkter langt på vei og forbundenes betydning for å angi retningen for fremtidig etter- og videreutdanning vektlegges:

² NFF: Norsk Fysioterapeut Forbund

³ NMF: Norsk Mensendieck Forbund

«De to forbunds etter- og videreutdanningspolitikk og retningslinjer for bruk og prioritering for ytelser fra fondet er ennå ikke endelig utredet. Men i og med at det ser ut til at man helst vil tilgodese de større og langsiktige oppgaver når det gjelder styrking og utvikling av faget via etter- og videreutdanning i stedet for bare lettvindt å subsidiere bestående kanskje ustrukturerte tilbud, vil en peke på viktigheten av på forbundsplan konkret å få utredet retningsgivende synspunkter på fremtidig etter- og videreutdanning»

I Fysiofondets første år diskuterte Fondsstyret seg frem til klare prioriteringer, men det var ingen faste søknadskategorier. Fondsstyret behandlet søknader etter hvert som de kom inn og ga avslag eller tilsagn ut fra en prinsippdiskusjon av hver enkelt søknad. Frem mot 1988, hvor det første prinsippprogram for Fysiofondet legges frem, blir kategoriene mer fasttømret, det innføres faste kriterier og søknadsprosessen standardiseres gjennom utvikling av søknadsskjemaer og faste søknadsfrister.

I det følgende gis en gjennomgang av tiltak og tildelingene til videreutdanning, etterutdanning og forskning 1975-1988.

Det er verd å bemerke at selv om det de første årene ikke er faste kategorier, så kan tildelingene likevel inndeles i institusjonelle og individuelle tiltak.

Videreutdanning

Jf NFF fanesak og Fysiofondet strategiske overveielser anser Fysiofondet det som sin fremste oppgave å bygge opp formell, kompetansegivende videreutdanning for fysioterapeuter på bekostning av tildeling til vanlig etterutdanningsvirksomhet. Det fremkommer av de løpende prinsippdiskusjoner i løpet av 70-tallet (bl.a. årsberetning 1977, Sak 7/78), og oppsummeres bra i Fondsstyremøtet 21. juni 1979:

Fondsstyret har hittil prioritert å byggja opp fondskapitalen, for å ha midlar til igangsetting av større videreutdanningsprosjekt.

Fondsstyret har ut frå det vore «forbeholden» med å tildela midlar til vanlege etterutdanningskurs. Det har imidlertid vorte innvilga støtte når kurs av geografiske, eller andre grunnar har fått ekstra høge kursutgifter» (Sak 21/79)

I årsberetningene 1983 og 1986 understrekes prioriteringen av videreutdanning igjen.

I 1983 listes to hovedområder i videreutdanningsarbeidet opp

- Ivaretagelse av eksisterende videreutdanningstilbud.
- Utredning og planlegging av nye videreutdanningsstudier – og kontinuerlig vurdering av eksisterende.

Det forutsettes at utredninger som kan bane veien for nye videreutdanninger må gjøres i regi av NFF. Samtidig er det et klart ønske at eventuelle videreutdanninger på sikt skal få offentlig godkjenning og det er derfor viktig med bred utredning og forankring i NFFs faggrupper.

Institusjonelle tiltak

De første årene gis all støtte til videreutdanning som institusjonell støtte til enten forbundene eller fysioterapiutdanningene.

I 1975 vedtas første tildeling til NFF/Statens fysioterapiskole, Oslo sitt videreutdanningskurs i pedagogikk. Denne garantien fornyes og videreføres i årene fremover, og fysioterapiutdanningene i Bergen og Tromsø inkluderes også.

Det tildeles også tilskudd til NMFs videreutdanningskurs i elektroterapi og massasje.

Støtten til videreutdanning blir i all hovedsak gitt som garantier. Det vil si at hvis videreutdanningen ikke fikk kostnadene sine dekket gjennom offentlig finansiering eller på annet vis, så dekket Fysiofondet kostnadene. Av regnskapstekniske årsaker kan det være vanskelig å se hvor mye som ble tildelt de første årene. Enda vanskeligere er det å se hvor mye som reelt ble utbetalt av de tildelinger og garantier som blir gitt.

I sak 21/79 fastsetter Fondsstyret følgende om hvilke aspekter som kan støttes:

«Det gis tilskott til utgifter til administrasjon, lærer/lærer instruktørlønn, undervisningsmaterieill, lokaler etc ved videreutdanning. Det må samles kapital sånn at det kan settes i gang grunnleggende videreutdanning og fordypningsstudier.»

Fysiofondet nøyer seg ikke med å tildele til allerede planlagt videreutdanningskurs. Fysiofondets påtrykk for å sette i gang planlegging, utvikling og gjennomføring av videreutdanning vises ved at Fysiofondet i 1983 holdt flere møter med både NFF og fysioterapiskolene. I 1984 opprettes en fondsfinansiert engasjementstilling i NFF som skal arbeide med utredning av videreutdanning. Det skal knyttes en styringsgruppe til stillingen hvori både NFF sentralt, faggruppestyrene og fysioterapihøgskolene er representert.

I 1986 fremlegger NFF sin utreder – Anne Elisabeth Ljunggren (jf tildelingen i 1984) sin rapport. Fondsstyret er positive til rapportens forslag om videre arbeid i prosjektgrupper for å realisere en formalisert videreutdanning i manuell terapi og psykomotorisk fysioterapi. Faggruppene i manuell terapi og psykiatrisk/psykosomatisk fysioterapi tildeles midler til utredning og utarbeidelse av rammeplansforslag (Årsberetningene 1983, 1984, 1985).

I årsberetningen 1986 står følgende om tildelingene: *«midler til prosjektledere for to slike grupper - for perioden fram til oppstarting av selve studiene. Det ble forutsatt at planleggings-/utredningsarbeider skjer i forbundets regi, og at deretter høgskolene fremmer søknader ovenfor Fondet vedrørende selve gjennomføringen av studiene.»*

På slutten av 80-tallet avsluttes disse planleggings-/utredningsarbeidene. Det fremgår at noen av studiene som Fysiofondet har vært med å planlegge oppnår offentlig finansiering, andre avlyses og andre igjen startes opp med fondsfinansiering på slutten av 80-tallet og starten av 90-tallet.

Parallelt med disse tiltak for å planlegge og utvikle nye videreutdanninger, tildeles i 1984 også midler til å opprette en bibliotekstjeneste ved Fysioterapihøgskolen i Oslo. En finansiering som løper frem til 1990 og som oppsummeres på følgende måte i årsberetning 1991:

«Fondet har gjennom en 6-årsperiode gitt tilskudd på nærmere 1,3 mill. kr. for å initiere og bygge opp en bibliotekstjeneste for fysioterapeuter med sikte på servicefunksjoner på landsbasis.(...)»

I henhold til st.meld. nr. 40 (1990-92) Fra visjon til virke. - Om høgre utdanning, skal bibliotek knyttet til høgskolene også ha landsfunksjon. Høgskolene har også ansvar for etter- og videreutdanning. FHO har gjennom sine programnotat og budsjett markert bibliotekstjeneste som et satsingsområde (...)

Ut fra disse forhold vurderte fondsstyret det til å være et rimelig tidspunkt for ikke å inngå nye avtaler om tildeling til bibliotekstjenesten. Det ble lagt til grunn at det nye høgskolesentret/FHO ivaretar de funksjoner bibliotekstjenesten har på landsbasis og viderefører den bokbestand m.v. som er bygget opp gjennom finansiering fra fondet»

Individuelle tiltak

Fra 1979 tildeles midler til stipendtype som likner på dagens utdanningssted. Det første individuelle stipend ble innvilget til en 1-årig videreutdanning i handel og administrasjon ved Norges Handelshøyskole (Sak 19/79).

I 1982 opprettes en egen kategori «Utdanningsstipend til utdanning av lengre varighet» som synes å likne på dagens Utdanningsstipend i og med det det blir gitt til personer som deltar på høgskolestudier som gir vekttall. Kategorien har ifølge Fondsstyret 1982 følgende formål

«Bak tildeling av stipend til enkeltpersoner ligger et ønske om at stipendmottakerne i neste omgang kan bidra til utvikling av egnede kurs og videreutdanningstilbud her i landet.»
(Årsberetning 1982)

Det synes frem til 1987 ikke å være faste søknadsfrister for kategorien og årsberetningene sier lite om kriterier som ligger til grunn for tildelingene.

Etterutdanning

Fysiofondet var som nevnt fra starten restriktive i hvordan de ønsket å støtte etterutdanning. De så ikke hensikten med å bare subsidiere eksisterende, ustrukturerte tilbud. For å styrke etterutdanningstilbudet ble det viktig å støtte opp om NFFs mål om sentralisering: «NFF skal ha det faglige, økonomiske og administrative ansvaret for kurs i NFF regi» (historiske fakta, 46).

Samtidig finner de det viktig at fysioterapeuter som bor i utkant-Norge ikke skal straffes gjennom høye kursavgifter. Fondsstyret er derfor positiv til søknader fra NFF på enkeltkurs hvor reiseutgiftene til kursledelsen vil medføre urimelig høye kursavgifter for deltakerne. Hensikten med slike tildelinger skal være å muliggjøre geografisk spredning av kursene (Møte 6 Sak 6 1976).

Tildelinger til etterutdanningsvirksomhet var således begrenset til å sikre geografisk spredning av kurs gjennom tilskudd til kursledelsen slik at kursavgiften ble holdt nede.

Det kan synes at etterutdanning får større prioritet i løpet av 80-tallet. I 1982 formuleres målet med etterutdanning noe mer bredt, men fortsatt står prinsippet om lik kursavgift sentralt.

«Videre ønsker Fondsstyret å stimulere til fortsatt fagutvikling og oppbygging av etterutdanning innen NFFs forbundsorganer og blant medlemmene ved å gi støtte til eventuelle slike prosjekt. Et samarbeid med NFFs faglig utvalg vil her være naturlig. For etterutdanningskurs i NFFs regi har det vært innvilget støtte til dekning av reiseutgifter for instruktører når spesielle geografiske forhold tilsier det. Dette prinsippet opprettholdes for å bidra til en relativt lik kursavgift over hele landet.» (Årsberetning 1982)

I 1984 presiseres det at Fondsstyret ønsker å styrke og stimulere NFF etterutdanningsvirksomhet gjennom finansiering av kursene og fagutviklingen i faggruppene. Spesielt positive er man til kurs rettet mot kommunehelsetjenesten (Årsberetning 1984).

Institusjonelle tiltak

NFF har helt fra starten kunnet søke tilskudd til å avholde kurs. Det søkes særskilt på hvert enkelt kurs og innvilges kun når kursavgiften er unødig høy pga geografisk beliggenhet. I 1976 avslår Fysiofondet en søknad fra NFF om en form for rammetildeling til kursvirksomheten.

Det at målet med Fysiofondets tildelinger til etterutdanningsvirksomhet åpnes opp i starten av 1980-tallet fører til en konkret endring i tildelingene til NFF. I 1985 inngår Fysiofondet sin første rammeavtale med NFF for sikre bredere støtte til NFFs kursvirksomhet. En rammeavtale som samtidig innebærer at målet om lik kursavgift i hele landet realiseres (Årsberetning 1985).

I 1978 tildeles det første stipend til dekning av reise- og oppholdsutgifter ved hospitering som ledd i instruktørutdanning. Slike stipend gis jevnlig i årene fremover. Av årsberetningen fra 1985 kommer det frem at Fondsstyret anser disse tildelinger som særskilt viktige

«Fondsstyret ser kvalifiserte instruktører som en av forutsetningen for å opprettholde et høyt faglig nivå på og drift av kursvirksomheten.» (Årsberetning 1986)

Det er uklart (på bakgrunn av årsberetningen) om tildelingene til utdanning av instruktører gis som individuelle stipend eller som institusjonelle tildelinger. Men det kan synes at det fra og med 1986 inngår i den institusjonelle tildeling til NFF.

Individuelle tiltak

I 1978 tildeles de første individuelle reisestipend. Fra og med 1979 beslutter Fondsstyret å opprette en fast kategori for søknader om midler til å dekke reise- og oppholdsutgifter for kurs, med søknadsfrist to ganger i året (Sak 24/78). Forutsetning for tildeling var at de ervervede kunnskapene skulle deles med andre fysioterapeuter.

I løpet av de neste årene utvikles denne kategori og kriteriene kommer til å stå skarpere. Studier av lengre varighet i utlandet dekkes når studiet ikke finnes i Norge. Videre kan det gis stipend når geografiske forhold vil bety ekstra store utgifter for den enkelte fysioterapeut (Årsberetning 1981).

Forskning og fagutvikling

Hvor det allerede fra konstituerende styremøte i 1975 var uttalte prinsipper for hvordan det var ønskelig å støtte etter- og videreutdanning, er forskning ikke et tema i strategiske diskusjoner. På tross av dette tildeles det fra 1976 hvert år midler til forskningsprosjekter. De prinsipielle begrunnelser for tildelingene er at kompetansehevingen av den utførende fysioterapeut og/eller at den kunnskap prosjektet frembringer, kan komme andre fysioterapeuter til gode.

Jf første tildeling i 1976 til Anne Elisabeth Ljunggren til fullføring av doktorgrad:

«Fondsstyret stilte spørsmål ved om ikkje dette gjaldt basal forskning som ikkje eigentleg hadde noko direkte tilknytning til etter- og videreutdanning for fysioterapeuter og mensendieksykegymnaster. Imidlertid vart det fremheva at ein fysioterapeut/fysioterapilærer som har god forskningsbakgrunn, kan bli ein ressursperson for andre fysioterapeuter. Dette er særleg viktig i ein periode da ein vil byggja opp etter- og videreutdanning»

Vedtaket forutsetter at søkeren binder seg til å påta seg oppgaver i forbindelse med etter- og videreutdanning av fysioterapeuter/mensendieksykegymnaster.

I 1979 slås det fast at stipend til forskningsarbeid er et tiltak som utfra vedtekter og tidligere praksis bør støttes (Sak 21/79).

Som ledd i ønsket om økt profesjonalisering og at faget skal stille sterkere mot omverdenen, setter NFF seg på 80-tallet et mål om at få «bevist» fagets effekt og nytteverdi, et mål som igjen gjenspeiles direkte i Fysiofondets strategi hvor forskning og fagutvikling skrives frem. I årsberetningen for 1985 står følgende:

«Fondsstyret har i 1985 tatt et mere aktivt initiativ når det gjelder forskning. Forbundet, faggruppene, fysioterapihøgskolene og Forum for fysioterapeuter med hovedfag ble tilskrevet og bedt om å komme med forslag til problemstilling og aktuelle tema for fysioterapifaglig forskning. Videre har Fondet i samarbeid med forbundet gått ut med en «etterlysning» i Fysioterapeuten nr 10/85 med sikte på å få fysioterapeuter som arbeider med prosjekt på ulike nivå til å melde seg slik at man kan få en oversikt over hva som drives av prosjektarbeid/forskning.» (Årsberetning 1985)

Institusjonelle og individuelle tiltak

Allerede 1979 er individuelle forsknings- og arbeidsstipend en fast kategori og i 1985 tildeles første institusjonelle midler til forskning og fagutvikling. I 1985 oppnås nemlig enighet med Statens institutt for folkehelse, Gruppe for helsetjenesteforskning om opprettelse av en stipendiatstilling for fysioterapeut ved gruppen. Dette er den første stipendiatstilling Fysiofondet finansierer.

Det er verd å bemerke at søknader om forsknings- og fagutviklingsprosjekter allerede fra 1977 blir vurdert av eksterne fagfeller før Fondsstyret gjør endelig vedtak.

Tildelinger i kroner og øre

Som nevnt kan regnskapene fra de første årene være vanskelig å tolke og inndeling av tildelte midler til etterutdanning, videreutdanning vanskeliggjøres av uklare grenser mellom disse.

For å illustrere størrelsesordenen på totale tildelinger og fordelingen på hovedområdene etterutdanning, videreutdanning og forskning/fagutvikling i Fysiofondets første år er tildelingene fra 1978, 1983 og 1987 sortert og gjengitt i nedenstående tabell. Vi har medregnet både årets tildelinger og latente forpliktelser som er registrert i regnskapet.

	1978	1983	1987
Overføring fra RTV	888 000	1 730 000	3 600 000
Tildelinger totalt	522 000	1 116 000	4 106 000
Videreutdanning	80 %	57%	32 %
Etterutdanning	17 %	35%	27 %
Forskning/fagutvikling	3 %	8%	41 %

Det moderne Fysiofondet 1988-2019

Forankring av Fysiofondets strategi

På midten av 1980-tallet blir Fysiofondet en egen organisatorisk enhet og gjennom 1990-tallet og især etter 2000 svekkes koblingen mellom NFFs strategier og Fysiofondets. Fysiofondets strategi forankres i politiske planer og prioriteringer innen helse, utdanning og forskning og det innhentes innspill fra NFFs landsmøter.

Blant mange politiske meldinger som er nevnt i Fysiofondets strategiske planer og som har hatt innflytelse på Fysiofondets strategier, kan følgende eksempler nevnes:

Kvalitetsreformen (St.meld. nr. 35 (2001-2002)) har kvalitet i utdanning og praksis som mål og slår fast at etter- og videreutdanning er viktig for å styrke kompetanse. I Kvalitetsreformen vektlegges blant annet forskningsbasert undervisning, at fast ansatte lærere skal ha forskningskompetanse, at høyskolenes profesjonsutdanninger styrker sin tilknytning til yrkesfeltet gjennom mer praksisrettet FoU-arbeid og at praksisrettede masterutdanninger knyttes til profesjonsutdanningene.

Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten «Og bedre skal det bli (2005 – 2015)» har som mål å styrke utøveren og brukerinvolvering. Fysiofondet forankret faktisk en egen kategori «Stipend til kvalitetssikring» i denne nasjonale strategien.

Og ikke minst Fysiofondets prioritering av primærhelsetjenesten fra 2008 som fanget opp en trend nesten før den ble offentlig politikk gjennom Samhandlingsreformen (St. meld. nr 47 2008-2009).

Strategiske planer 1988-2019

I 1988 ble det første prinsippprogram ferdigstilt. I 1992 endret prinsippprogrammet navn til handlingsplan og fra 1996 til Strategisk plan. Planene ble i 1988-1995 utarbeidet for en 2-årig periode og i 1996 for 5 år. Fra og med 2001 har strategisk plan vært 3-årig, i samsvar med Fondsstyrets valgperiode.

1988 første prinsippprogram

I 1988, da Fysiofondet er blitt en egen organisasjonsenhet, får det også sitt første prinsippprogram som markerer starten på det som her er kalt det DET MODERNE FONDET. Bakgrunnen for prinsippprogrammet er at det opp gjennom 80-tallet skjer en formalisering av Fysiofondets arbeide og faste kategorier utkrystalliseres - så som reise-, utdanning- og forskningsstipend - med søknadsfrister og kriterier. For å sikre at søknadene behandles *«mest mulig likt, rettferdig og rasjonelt har fondsstyret innført søknadsfrister for søknader vedrørende utdanning-, reise-, forsknings- og arbeidsstipend»* (årsberetning 1988).

Flere av de mål og tiltak som skrives inn i prinsippprogrammet fra 1988 var allerede veletablerte og utgjorde allerede kjernen i Fysiofondet arbeid.

I prinsippprogrammet fra 1988 kommer Fysiofondets mål for tildelinger blant annet til uttrykk på følgende måte:

- Tildelinger gis med det formål å heve fysioterapifagets nivå og anerkjennelse.
- Tildelinger skal komme flest mulig fysioterapeuter til gode.

Og videre at

- Fysioterapeuter med varig norsk godkjenning (autorisasjon) kan søke.

De mål som skisseres skal realiseres gjennom individuelle og institusjonelle tiltak innen de tre hovedområder etterutdanning, videreutdanning og forskning/fagutvikling (prinsippprogrammet for 1988-1989).

I perioden 1988-1991 gjøres det også et arbeid med å utvikle kriterier for de ulike kategoriene.

Prioriteringen i prinsippprogrammene for 1988-1989 og 1990-1991 retter seg mot faglige innsatsområder så som habilitering, rehabilitering, barn og eldreomsorg. Denne prioritering av faglige innsatsområder ble senere forlatt. Det er imidlertid bemerkelsesverdig at flere av de mål, tiltak og prinsipper for tildeling som skrives frem i prinsippprogrammet 1988, fortsatt gjør seg gjeldende i 2018. Et faktum som tyder på stor stabilitet og uforanderlighet i Fysiofondets virksomhet

Strategiplaner 1992-2019

Nedenstående tabell beskriver mål for tildelinger for årene 1992-2019.

Årstall ⁴	Visjon/overordnet mål for alle 3 virksomhetsområder	Mål for Tildelinger
1992-1995	Gjennom bidrag til fysioterapeuters etter- og videreutdanning medvirke til kvalitet og kompetanseheving slik at fysioterapitjenesten er i samsvar med nasjonale mål og møter befolkningens behov	Tildelinger gis med det formål å medvirke til styrking og utvikling av fysioterapifaget og til kvalitet i fagutøvelsen og skal komme flest mulig fysioterapeuter til gode.
1996-2001	Kunnskapsutvikling i fysioterapi og økt kompetanse hos fysioterapeuter	Kvalitet i fysioterapitjenesten. Tildelinger skal medvirke til styrking og utvikling av fysioterapifaget og til kvalitet i fagutøvelsen.
2002-2007	Kunnskapsutvikling i fysioterapi og økt kompetanse hos fysioterapeuter	Fysiofondets satsing på kunnskapsutvikling og kompetanseheving i fysioterapi bør være i tråd med de helsepolitiske prioriteringer i samfunnet. Tildelinger skal medvirke til styrking og utvikling av fysioterapifaget og til kvalitet i fagutøvelsen. Det vil være viktig å bidra med midler til miljøer som driver fysioterapispesifikke etter- og videreutdanninger og til miljøer som vil satse på kunnskapsutvikling i fysioterapi gjennom fagutvikling

⁴ Kilde: Strategiske planer: 2017-2019, 2014-2016, 2011-2013, 2008-2010, 2005-2007, 2002-2004, 1996-2001. Handlingsplaner: 1994-1995, 1992-1993.

		og forskning, samtidig som den enkelte fysioterapeut kan søke om stipend for å heve sin utdanningskompetanse eller for å drive fagutviklingsarbeid.
2008-2016	En nøkkelressurs for kontinuerlig kunnskapsutvikling i fysioterapi og økt kompetanse hos fysioterapeuter	<p>Tildelinger skal medvirke til styrking og utvikling av fysioterapifaget i tråd med helsepolitiske utfordringer og til kvalitet i fagutøvelsen.</p> <p>To hovedprioriteringer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Prioritert område for forskning, kompetanseutvikling og utdanning 2) Prioritering av fysioterapi i primærhelsetjenesten <p>For å sikre en bred forankring og meisle ut områder det skal satses på innen fysioterapi i primærhelsetjenesten, vil Fysiofondet søke bred medvirkning fra fysioterapeuters ulike virksomhetsområder, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, offentlig forvaltning og andre samarbeidsparter (NFF ->2014).</p>
2017-2019	Fysiofondet bidrar til at fysioterapeuter har oppdatert, relevant og riktig kompetanse for samfunnets behov for fysioterapitjenester av høy kvalitet.	<p>Tildelinger skal styrke fysioterapeuters kunnskap og kompetanse i tråd med samfunnets behov.</p> <p>I tråd med helsepolitiske føringer vil Fysiofondet følge opp satsningen på fysioterapi på alle nivåer i helsetjenesten, med særlig fokus på fysioterapi i primærhelsetjenesten.</p> <p>Samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten for gode, helhetlige pasientforløp fra akutt fase til re-/habilitering, inkludert brukermedvirkning og tverrfaglig samarbeid, vektlegges.</p>

Som nevnt er flere av Fysiofondets tidligere mål, og tiltakene for å oppnå dem, å gjenfinne i Fysiofondet nåværende strategier og prinsipper for tildelinger.

Fysiofondets overordnede retning har siden 1992 samlet seg om *Kunnskapsutvikling i fysioterapi og økt kompetanse hos fysioterapeuter*

Det har vært mål at

- Kunnskapsutvikling og kompetanseheving skal være i tråd med de helsepolitiske føringer i samfunnet.

- Tildelinger skal medvirke til styrking og utvikling av fysioterapifaget og til kvalitet i fagutøvelsen. I 2017-2019 har visjonen endret ordlyd men mye av meningsinnholdet er bevart. Det kan dog spores en større vektlegging av samfunnets behov.

Fysiofondet bidrar til at fysioterapeuter har oppdatert, relevant og riktig kompetanse for samfunnets behov for fysioterapitjenester av høy kvalitet.

Hovedmålet er at

Tildelinger skal styrke fysioterapeuters kunnskap og kompetanse i tråd med samfunnets behov

Strategiplanen nevner frem til 2017-2019 eksplisitt kompetansehevingen hos den enkelte fysioterapeut og kunnskapsutviklingen av fysioterapi som fag. I den seneste strategiplan er kunnskapsutvikling i fysioterapifaget kun implisitt presentert gjennom fokuset på den betydning fysioterapeuters kompetanseheving har for en fysioterapitjeneste av høy kvalitet.

I 2008 ble Fysioterapi i primærhelsetjenesten et prioritert område. Det legges opp til at tildelinger innen både etter- og videreutdanning og forskning/fagutvikling skal rettes mot primærhelsetjenesten. I årsberetningene 2008-2012 står følgende om strategien:

«For denne planperioden har Fondsstyret besluttet å prioritere fysioterapi i primærhelsetjenesten, og vil initiere og stimulere til forskning, fagutvikling og utdanning innen dette feltet.

Tildelinger fra Fondet er et virkemiddel som skal skape kompetanse, engasjere og inspirere fysioterapeuter til god praksisutøvelse. Det er derfor ønskelig å videreføre et utstrakt breddetilbud som når mange, samtidig som den totale bruk av midler skal gjenspeile Fondets satsningsområde. (Årsberetning 2008)

I tillegg til disse målene som er rettet mot alle tre hovedområdene - etterutdanning, videreutdanning og forskning/fagutvikling, og kun kan nås gjennom gjensidig påvirkning mellom dem, så har hvert hovedområde også alltid hatt sine spesifikke mål og tiltak.

I de etterfølgende tre avsnitt vil mål, tiltak og resultater innen hvert hovedområde blir gjennomgått

Mål og tiltak etterutdanning

I likhet med tiden før 1988, går Fysiofondets støtte til etterutdanningsvirksomhet også etter 1988, til et institusjonelt tiltak som skal utvikle og gjennomføre etterutdanningskurs av høy faglig kvalitet som alle fysioterapeuter i hele landet har mulighet for å delta på og et individuelt tiltak som går til å avhjelpe høye reisekostnader for den enkelte fysioterapeut.

Institusjonelle tiltak

«Tildelingene skal medvirke til å gi fysioterapeuter et bredt og tilgjengelig etterutdanningstilbud av høy kvalitet og i tråd med helsemessige utfordringer, og til å redusere deltakernes kurskostnader.» Slik står det om den institusjonelle tildelingen i alle strategiske planer i perioden 1995-2016 om Fysiofondets institusjonelle tildelinger til etterutdanningsvirksomhet.

I strategisk plan for 2017-2019 ble ordlyden i mål for etterutdanning endret. I likhet med visjonen kan det også her synes som at mye av meningsinnholdet er bevart:

«Fysiofondets strategi for tildeling til etterutdanning er å utlyse midler som stimulerer til kunnskapsbasert etterutdanningsvirksomhet.

Etterutdanningsvirksomheten skal ta samfunnsansvar for å styrke kvaliteten og bredden i fysioterapitjenesten. Tildelingene skal også sikre et kvalitetssikret, forutsigbart og samordnet etterutdanningstilbud» (Strategisk plan 2017-2019)

Det er verd å bemerke at reduserte kurskostnader i 2017-2019 ikke er et mål i seg selv.

Frem til 2017 var NFF eneste mottaker av midler til den institusjonelle etterutdanningsvirksomhet. Først som mottaker av midler til gjennomføring av enkeltstående kurs og senere som mottaker av en rammetildeling til utvikling og gjennomføring av en kursportefølje og til å bygge opp og vedlikeholde spesialistordningene. Rammetildelingen *«omfatter tilskudd til alt arbeidet i NFFs fagseksjon; utvikling og gjennomføring av etterutdanningskurs, opplæring og ajourføring av kursledere, spesialistordningen, kollegaveiledning og utviklingsprosjekter.»* (årsberetning 2002).

Fysiofondet har lagt vekt på at etterutdanningsvirksomheten skal utvikles og gjennomføres i et faglig og fagpolitisk robust miljø med en bredde og kvalitet på tilbudet som kommer alle fysioterapeuter til gode.

Et av Fysiofondets viktigste kriterier for tildelingen til NFF har vært at Fysiofondets midler kun går til utvikling av faget. Fysiofondet har alltid vært nøye på at de ikke støtter politiske aspekter av NFFs arbeid.

NFFs etterutdanningsvirksomhet er blitt evaluert to ganger – begge på oppdrag av NFF - I 2002 gjennomførte PROSA en evaluering og i 2007 var Oppdrag som sto for evalueringen. Begge undersøkelsen viser at respondentene er særdeles fornøyd med NFFs etterutdanningstilbud. Det er imidlertid tankevekkende at det i undersøkelsen er «kursavgift» og «geografisk lokalisering av kurs» som flest respondenter er utilfredse med når de evaluerer NFF som kurstilbyder. På disse spørsmålene svarer 20-25 % at de er lite tilfreds (PROSA, 2002). Dette til tross for at Fysiofondets tildeling til etterutdanningsvirksomhet helt fra begynnelsen har vært målrettet geografisk spredning og lav kursavgift.

Det spores ingen strategiske endringer i Fysiofondets tildelinger til NFFs etterutdanningsvirksomhet på grunnlag av evalueringene.

I 2017 ble Fysiofondets vedtekter endret og styremedlemmer til Fondsstyret ble valgt eller oppnevnt av NFF, PFF⁵, NMF⁶ og Helsedirektoratet. Som en del av denne endringen var det politisk ønske om at den institusjonelle utlysning til etterutdanningsvirksomhet skulle åpnes for alle tre fysioterapeutorganisasjoner.

⁵ PFF= Privatpraktiserende fysioterapeuters forbund

⁶ NMF= Norsk manuellterapeutforening

Således har tildeling til etterutdanningsvirksomhet de seneste årene opplevd en forandring ved at tre fagorganisasjoner inviteres til å søke og siden 2017 også har fått tilsagn om midler til etterutdanningsvirksomhet.

Fysiofondet var i sin tildeling til de tre organisasjonene tydelig på at de ønsker et samarbeid mellom organisasjonene om utarbeidelse av kurs der det synes relevant, og prinsipielt ikke ønsker å tildele midler innen samme fagområde til flere forskjellige fagorganisasjoner.

Tildelingene som ble gjort i 2017 er først startet opp i 2018 og er således tidlig i forløpet. Det gjenstår derfor å se i hvilken grad Fysiofondet lykkes med sin strategi og om etterutdanningstilbudet forbedres i form av tilgjengelighet og kvalitet ved å spre midlene til flere fagorganisasjoner.

Individuelle tiltak

Grunntanken i det individuelle tiltaket innen etterutdanning – Reisestipend - er at tildelingene skal muliggjøre fysioterapeuters faglige ajourføring og utvikling. Reisestipend er uten sammenligning det stipend som kommer flest fysioterapeuter direkte til gode gjennom et kontant bidrag til deres kompetanseheving på kurs og kongresser

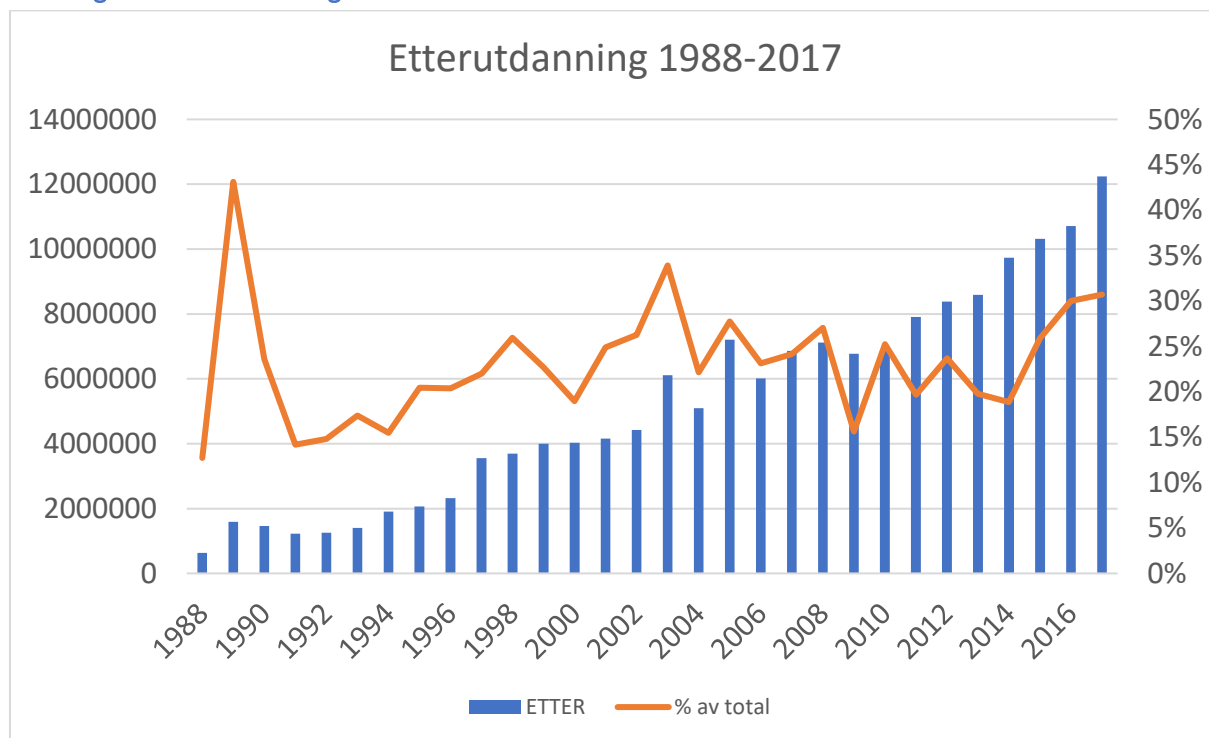
I Strategisk plan for perioden 1996-2001 står at Reisestipend prioriteres til etterutdanning og studietiltak hvor innholdet er rent fysioterapifaglig. En slik prioritering har ikke vært uttrykt eksplisitt siden.

Fra og med 2005 ble det presisert at tiltakene det skal gis midler til skal være av kortere varighet. Videre ble det poengtert at tildelingene skulle bidra til formidling i nasjonale og internasjonale fora.

I Strategisk plan for 2017-2019 står følgende om Reisestipend:

«For å stimulere den enkelte fysioterapeut til livslang læring for å utvikle kompetansen som fysioterapeut, utlyses reisestipend for deltakelse på kurs og nasjonale og internasjonale kongresser» (Strategisk plan 2017-2019)

Tildelinger til etterutdanning 1988-2017

Andelen av de årlige tildelinger som går til Etterutdanning har vært relativt konstant på mellom 20 % og 30 % av total summen.

I fire år i løpet av perioden har mer enn 30 % av årets tildelinger gått til Etterutdanning – i 1989, 2003 og 2016 og 2017.

I 1989 – er forklaringen at det ble gitt lite til Videreutdanning.

I 2003 ble det imidlertid gitt ekstra mye til Etterutdanning. Året før hadde NFF forhandlet frem et engangsbetrag på 3 millioner som især skulle gå til Privatpraktiserende fysioterapeuter. Pengene ble gitt til Fysiofondet som opprettet to spesielle tiltak – En åpen utlysning for individuelle privatpraktiserende fysioterapeuter som deltok på etterutdanningstiltak og en ekstratildeling til NFF til utvikling og utredning av tiltak primært rettet mot gruppen privatpraktiserende fysioterapeuter. Det var således i perioden 2003-2007 et fokus både institusjonelt og individuelt på privatpraktiserende fysioterapeuters faglige utvikling og formidling av denne.

I 2016-2017 skyldtes stigningen hovedsakelig at det ble tildelt mange flere reisestipend og tilsagnsbetrag for hvert stipend ble høyere.

I 2013 ble det søkt 373 reisestipend og innvilget stipend for kr 1 843 000 hvilket utgjorde 2 % av samlet tildelingssum. En andel som passer inn i mønstret for tidligere års tildelinger. Men etter 2013 forandres som sagt antall og prisen for stipend. I 2017 ble det således søkt 550 reisestipend og innvilget kr 3 096 000 og tildelingene utgjorde 8 % av samlet tildelingssum i 2017.

En vesentlig årsak til økningen i antall reisestipend var at man i 2013 endret utlysningskriteriene og fjernet kravet om at kurset søker hadde deltatt på skulle være forhåndsgodkjent.

Fysioterapeutenes bruk av etterutdanning.

Av de 37 % som besvarte Fafos undersøkelse fra 2018 hadde 93 % av deltakerne deltatt på etterutdanningstiltak siden autorisasjon og 58 % siste året. Av disse har 85 % deltatt på kurs.

I følge SSB var det i befolkningen generelt 40 % som det siste året hadde deltatt på etterutdanning, med forbehold om at det er mange fysioterapeuter som ikke har besvart Fafos undersøkelse kan resultatene indikere at fysioterapeuter er mer aktive enn den yrkesaktive befolkningen generelt (<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/317598?ts=15dacd16b80>).

Kun 15 % av de som hadde deltatt på etterutdanningstiltak siste året hadde fått støtte fra Fysiofondet. Vi vet at 40 % fikk støtte fra sin arbeidsgiver, men vi ikke hvorfor de som ikke har fått støtte fra hverken Fysiofondet eller arbeidsgiver ikke har søkt.

Hele 71 % sier at økonomisk støtte kan bidra til at de deltar på etterutdanning i fremtiden.

Undersøkelsens resultater kan tolkes slik at det blant de fysioterapeuter som har besvart undersøkelsen er et uoppfylt ønske/behov for økonomisk støtte blant fysioterapeuter og et stort potensial for å øke antall tildelinger til Reisestipend og dermed øke kostnadene til kategorien. Hvis den totale tildelingssum holdes konstant vil dette kreve at det skjæres inn på andre kategorier.

Fysioterapeuter har deltatt på etterutdanningstiltak innen samtlige fagfelt i spørreundersøkelsen utenom mensendieck og det kan umiddelbart synes som at fagområder som beskjeftiger mange fysioterapeuter også er de fagområder med mest deltakelse på etterutdanning.

Blant de som har deltatt på etterutdanning svarer 75 % at det har styrket deres identitet som fysioterapeut, 86 % svarer at det har ført til endringer i deres praktiske jobbutførelse og 43 % har formidlet sin nyervervede viten til andre fysioterapeuter på en strukturert måte og ikke kun gjennom pausesamtaler.

Kun 22 % svarte at kurs innen flere fagområder ville bidra til at de deltar på etterutdanningskurs fremover. Det kan således synes som at deltakerne i undersøkelsen er ganske fornøyd med hvorledes den faglige bredden dekkes innen kurstilbudet i Norge.

I undersøkelsen svarer 46 % at fordypningskurs vil bidra til at de deltar på etterutdanningskurs fremover. Det synes altså viktig å sikre et godt tilbud også til fysioterapeuter som har en del etter- og videreutdanning fra tidligere.

Til tross for landets størrelse og de økonomiske og tidsmessige kostnader ved å reise på kurs, er det kun 20 % som sier at nettkurs vil bidra til at de vil delta på kurs i fremtiden.

Resultater av Fysiofondets tildelinger til Etterutdanning

Resultatene fra de institusjonelle tildelinger kan oppsummeres i et bredt kurstilbud som favner både store og små fagområder innen fysioterapi. Videre har NFF bygget opp en forbundsintern spesialistordning med 14 forskjellige retninger. Hvilke resultater det blir av at tildelingene etter 2017 spres på 3 organisasjoner gjenstår å se.

Selv om vi på bakgrunn av kildene som er brukt i denne rapporten ikke kan uttale oss om kausale sammenhenger, er det nærliggende å tro at Fysiofondets mål om og støtte til å bygge opp kurs av høy kvalitet innen ulike fagområder, har betydning for at det i dag er riktig mange fysioterapeuter som deltar i etterutdanning.

At yngre i høyere grad enn eldre ser ut til at delta i etterutdanning og at hele 46 % svarer at fordypningskurs er viktige for deres deltakelse fremover, kan tolkes ditt hen at det kanskje mangler kurs som er rettet mot erfarne fysioterapeuter som allerede har noe etter- og/eller videreutdanning.

Mål og tiltak videreutdanning

Institusjonelle tiltak

Fysiofondets mål har vært at videreutdanningene gjennom initierende bidrag skulle bli offentlig godkjent og finansiert.

I perioden 2002-2016 formuleres målet på følgende måte i Strategisk plan:

«Høyere utdanning for fysioterapeuter skal være av høy kvalitet, gi formell kompetanse og finansieres på lik linje med annen høyere utdanning i offentlig regi»

Fysiofondets initierende finansiering av videreutdanninger på høyskoler og universiteter har vært en suksess! I dag foregår fysioterapispesifikk videreutdanning som en del av høyskolenes/universitetenes ordinære tilbud flere steder i landet.

En evaluering fra 2010 av NIFU STEP som også omtaler satsningen som en suksess, gir likevel viktige nyanser til denne suksessen.

Rapporten konkluderer med at det som ledd i en overordnet trend hvor flere og flere tar masterutdanninger er betydelig etterspørsel etter fagspesifikke masterprogrammer for fysioterapeuter, men at Fysiofondet likevel «bør vise forbehold med hensyn til å støtte opprettelse av flere nye fagspesifikke mastergrader» (NIFU STEP 2010, 26). I stedet bør fokus rettes mot å konsolidere og styrke kvaliteten i de tilbud som eksisterer. Begrunnelsen for dette er at eksisterende programmer er ganske små og sårbare. De inngår ikke alltid i institusjonens prioriterte fagområder og i den interne kamp om ressurser på universitetene/høgskolene stiller de svakt.

Det samlede tilbud av fagspesifikke masterprogrammer fremstår også fragmentert, et faktum som også bidrar til programmenes sårbarhet, og samordning av mastergradene i paraplyer med felles

tverrgående kurs beskrives i rapporten som en nødvendighet for at studiene skal være levedyktige på sikt (NIFU STEP 2010).

Fysiofondet har fulgt flere av NIFU STEP sine anvisninger. Det er således ikke gjort tildelinger til nye videreutdanninger på institusjonelt nivå siden 2011.

Dette har også sammenheng med politiske planer og trender. I stortingsmelding 13 (2011-2012) Utdanning for velferd, ble det vektlagt at utdanningene måtte tilpasse seg behovet for tverrfaglig samarbeid. Det betyr at den profesjonsfaglige kompetansen i større grad må integreres med breddekunnskap om velferdssystemet, helhetsforståelse og utviklings- og samarbeidskompetanse. I en modell med brede grunnutdanninger vil spesialiseringen skje gjennom videreutdanninger og mastergrader. Forholdet mellom breddekompetanse og spesialisering blir en sentral vurdering i det videre utviklingsarbeidet som skal skje for hver utdanning.

Stortingsmelding 18 (2014–2015) Konsentrasjon for kvalitet Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren (Strukturmeldingen) omhandlet sammenslåing av institusjoner og ny struktur i sektoren. Hovedmålene er utdanning og forskning av høy kvalitet, robuste fagmiljøer, god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. Forankring av master- og doktorgradsprogram i faglig sterke miljø blir vesentlig.

Fysiofondet har fortsatt mål innenfor videreutdanning. I Strategisk plan 2017-2019 er målet at Fysiofondet skal

«bidra til robuste, fysioterapispesifikke masterprogram og bygge videre på de utdanningsmiljøene Fysiofondet allerede har støttet.» (strategisk plan 2017-2019).

Et mål som så langt kun er støttet indirekte gjennom Fysiofondets tildelinger til stipendiater og postdoktorer på utdanningsinstitusjonene gjennom kategorien Miljø for forskning og kunnskapsutvikling i fysioterapi.

Individuelle tiltak

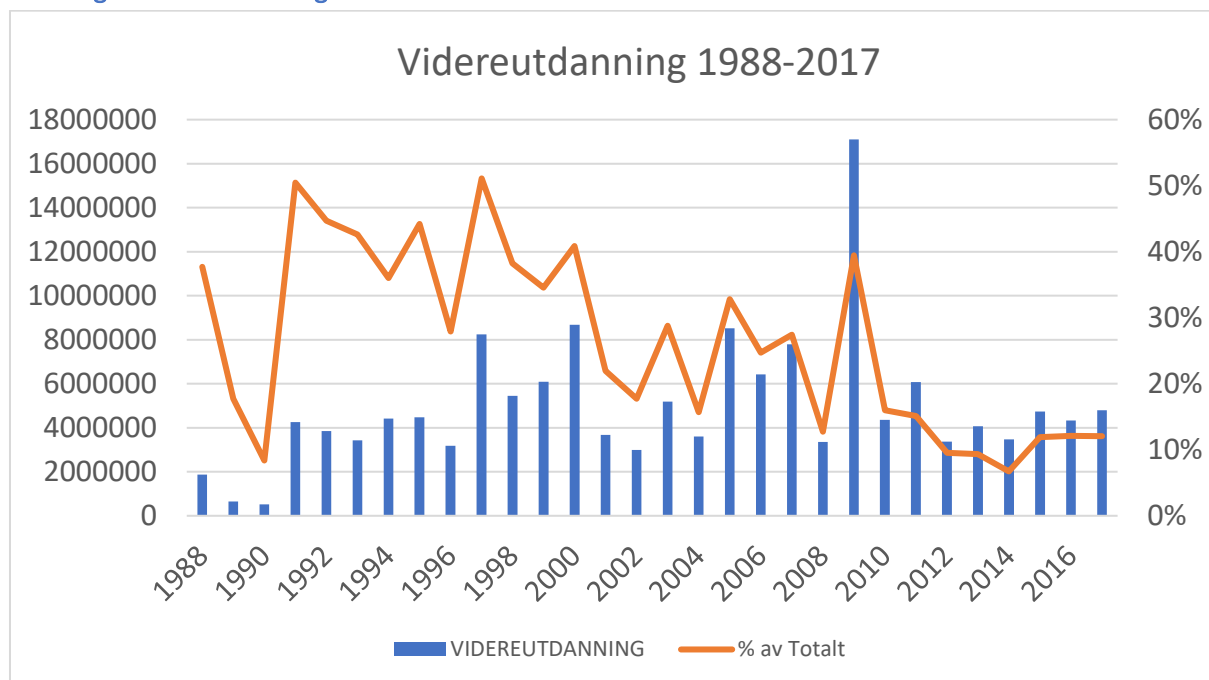
Utdanningsstipend er som nevnt blitt tildelt helt siden tidlig på 80-tallet utfra et ønske om å øke tilgjengeligheten til videreutdanning som gir formell kompetanse.

Fra 1996-2016 står det i strategisk plan om utdanningsstipend at det *«skal gi mulighet til kompetanseheving på høgre utdanningsnivå. Denne kompetanseoppbyggingen skal stimulere fysioterapeuter til kvalitet, evaluering og dokumentasjon i fagutøvelsen»*

I strategisk plan 2017-2019 endres ordlyden mens mye av meningsinnholdet bevares. Det står at Fysiofondet støtter fysioterapeuter som *ønsker kompetanseheving og utvikle rollen som en sentral aktør i helse – og omsorgstjenesten.*

I 2002 og noen år frem var det et ønske om å differensiere mellom hovedfag/masterstudier og øvrige videreutdanninger. Fra og med 2008 legges det ikke lenger strategiske føringer på hvilke videreutdanninger som skal støttes.

Tildelinger videreutdanning 1988-2017

På 1990-tallet stod tildelinger til initierende oppbygging og gjennomføring av videreutdanning ofte for mellom 40 % og 50 % av samlede tildelinger. Det er således tydelig at Fysiofondets opprinnelige mål om å bidra til planlegging og gjennomføring av videreutdanninger i fysioterapi ved høyskolene og universitetene fortsetter å være i fokus.

I løpet av 2000 bevarer målet, men det gjøres færre institusjonelle tildelinger. På 2000-tallet utgjorde slike tildelinger således sjeldent over 30 % av samlet tildelingssum og siden 2011 er det som nevnt ikke gitt midler til oppbygging eller gjennomføring av nye videreutdanninger. Det er kun gitt midler til individuell videreutdanning – Utdanningsstipend - som utgjør ca 10 % av samlet tildelingssum. En andel som har holdt seg stabil gjennom årene.

Fysioterapeuters bruk av videreutdanning

I Fafos undersøkelse var det 2196 personer (67 % av respondentene) som hadde tatt videreutdanning siden de ble autorisert.

Av personer som hadde tatt videreutdanning hadde 37 % fått støtte fra Fysiofondet. 38 % hadde fått støtte fra arbeidsgiver. I likhet med etterutdanning er det altså mange som ikke fikk finansiell støtte til sin videreutdanning, og som med etterutdanning synes økonomisk støtte å være viktig for fysioterapeuter for å delta i videreutdanning. Av de som ikke hadde tatt videreutdanning svarte hele

37 % at de ikke hadde deltatt fordi det koster for mye og 68 % svarer at økonomisk støtte kan bidra til at de fremover deltar i videreutdanning.

Samtidig synes det å være lite økonomisk insitament til å ta videreutdanning – kun 30 % angir det å oppnå bedre lønn som en del av motivasjonen og 2 % angir at det var for å kunne skifte jobb. Hele 84 % angir derimot faglig utvikling som del av motivasjonen for å gjennomføre deres siste videreutdanning, 62 % sier de ønsket å bli bedre kvalifisert i dagens jobb og for 51 % var personlig utvikling en del av motivasjonen.

Det fremgår av undersøkelsen at de fikk ønskene oppfylt. 97 % sier at det i stor eller meget stor grad var relevant for faglig utvikling, 72 % at det i stor eller meget stor grad styrket deres identitet som fysioterapeut og for 82 % førte videreutdanningen til endringer i jobbutførelsen.

Det er som tidligere påpekt viktig å være forsiktig med å generalisere funnene fra Fafos undersøkelse til å gjelde alle fysioterapeuter.

Resultater av Fysiofondets tildelinger til videreutdanning

Fysiofondet støttet i perioden 1995-2003 utvikling og/eller gjennomføring av minimum 11 videreutdanninger av kortere varighet og i perioden 1995-2010 ble det gitt støtte til utvikling og gjennomføring av fem fagspesifikke masterprogrammer/hovedfag:

- Manuell terapi (UiB)
- Idrettsfysioterapi (NiH)
- Nevrologisk fysioterapi (UiT)
- Psykiatrisk og psykomotorisk fysioterapi (UiT)
- Klinisk fysioterapi (HpV)

Samtlige masterprogrammer og flere av de kortere videreutdanningene er i dag en del av det offentlige videreutdanningstilbudet på høyskoler og universitet.

I perioden 2012-2017 var det 452 av dem, som hadde fått tildelt utdanningsstipend, som fullførte en mastergrad.

Mål og tiltak Forskning- og fagutvikling

Fysiofondet har alltid vurdert forskerstillinger som «viktige for å kvalifisere fysioterapeuter på et høyt nivå» (Årsberetning 1988). Ved å gjennomføre forskning og fagutviklingsprosjekter gjøres det en kompetanseheving av den enkelte fysioterapeut samtidig som kontinuerlig fysioterapiforskning er en garanti for at tiltak innen etter- og videreutdanning kan holde høy kvalitet ved alltid å ha tilgang til ny og oppdatert viten innen feltet.

En gjennomgående rød tråd for forskning og fagutvikling har siden 1994 vært at Fysiofondet skal bidra til å bygge opp kunnskaps- og kompetansemiljøer med tett tilknytning til både utdanningsinstitusjonene og praksisfeltet og stimulere til kunnskapsutveksling mellom forskning og praksis.

Institusjonelle tiltak

Fysiofondet støttet i 1989 opprettelsen av NFFs Kompetansesenter i fysioterapi. *«Formålet med Kompetansesenteret er å vitenskapeliggjøre fysioterapifaget i den hensikt å utvikle fysioterapipraksis, både med hensyn til kvalitet og relevans i forhold til dagens helseproblemer og arbeidsoppgaver. Senteret skal derfor legge vekt på å knytte fagutøvelse og fagutvikling sammen til gjensidig stimulans mellom praksisfeltet og forskningsvirksomhet»* (Årsberetning 1989).

Tankegangen ble videreført da kompetansesenteret ble nedlagt, og det ble satset på å bygge opp strategiske kompetansemiljøer ved utdanningsinstitusjonene *«Som del av Fondets arbeid med å sikre høy kvalitet på kunnskapsutvikling i fysioterapi og økt kompetanse hos fysioterapeuter besluttet Fondsstyret å samle satsningen på strategiske kompetansemiljøer. Kunnskap som utvikles i miljøer med samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og praksisfelt har de beste forutsetninger for å ha god kvalitet og stor nytteverdi for fysioterapeuter og pasienter og vil være mest formålstjenlig samfunnsøkonomisk»* (Årsberetning 1999).

Et vesentlig element i Fysiofondets satsning på strategiske kompetansemiljøer var at deres bidrag skulle være initierende og miljøene etter hvert skulle stå på egne ben, ved at universitetene overtok finansiering og at stipendiaten dermed også etter endt ph.d. løp kunne forbli i kompetansemiljøet, om ikke i en fast stilling, så i hvert fall som tilknyttet via eksempelvis en II-stilling.

Frem til 2013 var de strategiske miljøene begrenset til de fire universitetene i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim. Det var en bevisst prioritering å samle satsningen for å bygge opp stabile miljøer fremfor å spre midlene tynt ut over mange.

I 2008 evaluerte NIFU STEP Fysiofondets satsning på strategiske kompetansemiljøer. NIFU STEP's hovedkonklusjon var *«Fondets satsing på å bygge opp og styrke kompetansemiljøer har vært svært vellykket, og bør fortsette etter samme hovedretningslinjer i årene som fremover»* (NIFU 2008, 21)

Samtidig anses Fysiofondets ønske om å bygge bærekraftige forskningsmiljøer gjennom initierende finansiering å være satsningens svake punkt. Selv om universitetene i 2008 utviser både vilje og evne til å bygge kompetansemiljøer i fysioterapi er budsjettene stramme og fysioterapi har ikke blitt prioritert tilstrekkelig (NIFU 2008).

Videre konkluderes med at satsningen ikke har lyktes med å få forskningsresultatene ut til praksisfeltet i primærhelsetjenesten. Derimot overføres stipendiatenes viten i høy grad til spesialisthelsetjenesten, da de fleste av stipendiatene har sin hovedstilling ved universitetssykehus (NIFU 2008).

Satsningen på strategiske kompetansemiljøer fortsatte som NIFU anbefalte i årene fremover. I 2013 ble antallet institusjoner som kan søke utvidet til å gjelde også høyskoler som har fysioterapispesifikke masterutdanninger og i 2014 ble ordningen åpnet slik at alle forskningsinstitusjoner kan søke om midler. Det er fortsatt en prioritet å støtte miljø i tilknytning til utdanningsinstitusjonene for å stimulere til robuste fysioterapispesifikke masterutdanninger. Arbeidsplikten ble i 2014 gjort frivillig og det er åpnet for at den i tillegg til undervisning på utdanningsinstitusjonene kan benyttes i brostillinger mellom forskningsinstitusjon og primærhelsetjenesten.

På begynnelsen av 2000 hadde Fysiofondet også et satsingsområde som ble kaldt FORMIDLING, som skulle bygge bro mellom forskning og praksis gjennom formidling av forskningsresultater til praksisfeltet og til etter- og videreutdanning. I årene 2000-2006 ble årlig tildelt midler til dette i tillegg til de to faste kategoriene – Miljø for forskning og kunnskapsutvikling i Fysioterapi og Fagutviklingsstipend. Det er vanskelig å spore resultatene av denne satsning og det fremgår da også av årsmeldingene at satsningen ble nedprioritert til fordel for tildelinger innen videreutdanning (årsberetning 2006)

Individuelle tiltak

Fysiofondet har alltid tildelt individuelle stipend til forskning og fagutvikling. I perioden fra 88-98 utlystes Forsknings- og arbeidsstipend, fra 99-09 Fagutviklingsstipend og fra 2010- til i dag utlyses det stipend til forskningsprosjekt, til kvalitetssikringsprosjekt, til formidlingsprosjekt og til arbeid med prosjektbeskrivelse. Selv om stipendtypen har endret navn flere ganger har hovedtrekkene i stipendet gått igjen gjennom hele perioden. Det tildeles således fra 2 til 12 månedersverk innen ulike prosjekttyper så som artikkelskriving, utarbeidelse av protokoller eller faglig retningslinjer og mindre forskningsprosjekter.

Satsning på forskning i primærhelsetjenesten

Fra og med 2008 er forskning og fysioterapi i primærhelsetjenesten prioriterte områder og de kombineres i Fysiofondets største utlysning gjennom tidene. *Fondet ønsker nå å legge til rette for en forsterket og helhetlig forskningsinnsats med en klar og sterk profil mot fysioterapi i primærhelsetjenesten, og fremskaffe forskningsbasert kunnskap om fysioterapeutiske virkemidler for forebygging, behandling og rehabilitering innenfor områdene muskelskjelettlidelser og nevrologisk sykdom. [...] satsningen har som ambisjon å legge grunnlag for langsiktig forskning, solide forskningsmiljøer og rekruttering til klinisk forskning i primærhelsetjenesten, med faste stillinger og derigjennom fremme hensikten med det strategiske arbeidet* (årsberetning 2010).

Satsningen førte til utlysningen "Fysioterapi i primærhelsetjenesten - utlysning av forskningsmidler", som ble sendt til relevante universitet, høyskoler og sykehus, samt en del kommunefysioterapeuter. 5 søknader ble sendt inn til Fysiofondet. Etter ekstern fagfellelvurdering og flere behandlingsrunder i Fondsstyret vedtok Fondsstyret tildeling til FYSIOPRIM – et konsortium mellom UiO, NTNU og Diakonhjemmet sykehus. Første tildelingen var på kr 32 mill fordelt over 5 år. På bakgrunn av evaluering av FYSIOPRIM og diskusjon i Fondsstyret ble det besluttet å gi FYSIOPRIM anledning til å

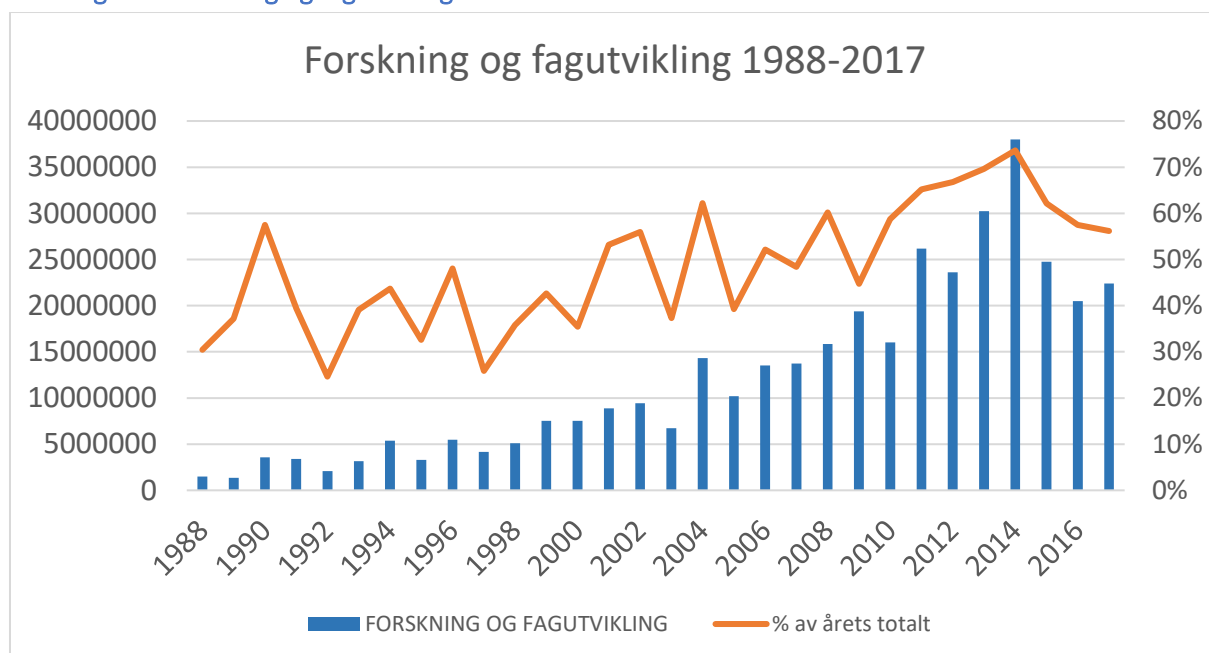
søke om å videreføre FYSIOPRIM i 5 nye år frem til 2020. Søknaden ble ekstern fagfelleurdert før Fondsstyret fattet vedtak om videreføring av FYSIOPRIM i et samarbeide mellom UiO, NTNU og Trondheim kommune.

Så langt er FYSIOPRIM blitt evaluert to ganger. I midtveiseevaluering trekkes modellutviklingen frem som særskilt viktig «Disse modellforsøkene er svært viktige, fordi det store problemet med å drive forskning i primærhelsetjenesten er at det ikke eksisterer noen strukturelle koblinger mellom sektoren og forskningsmiljøene. Modellforsøkene fyller derfor en pionerfunksjon ved å eksperimentere med ulike måter å skape slike koblinger» (NIFU, 2013, 7). Det anbefales at det satses videre på disse modellene og at de evalueres nærmere. SINTEF evaluerte modellene i 2015.

I videreføringen av FYSIOPRIM står utvikling av samarbeidsmodeller for forskning i primærhelsetjenesten og verktøy for innsamling av data til bruk i klinikk og forskning, sentralt.

Allerede i midtveiseevalueringen av første tildeling til FYSIOPRIM trekker NIFU frem at «FYSIOPRIM er et vellykket prosjekt med tanke på å berede grunnen for videre forskning i primærhelsetjenesten, men ikke et tilstrekkelig tiltak, og Fondet mangler en oppfølgingsplan for arbeidet etter at prosjektet avsluttes». Vel inne i sin andre femårsperiode er dette fortsatt et aktuelt spørsmål.

Tildelinger til Forskning og fagutvikling 1988-2017

Forskning og fagutvikling er kostnadstunge områder og igjennom hele Fysiofondets levetid er det tildelt store summer til området. Både som følge av Fondsstyrets ønske om å bygge sterke forskningsmiljøer knyttet til utdanningene og som følge av tildelingen til FYSIOPRIM som hovedanker i Fysiofondets satsning på fysioterapi i primærhelsetjeneste.

Andelen av Fysiofondets midler til forskning og fagutvikling har likevel økt kraftig siden år 2000. I perioden 2011-2017 er i gjennomsnitt 64 % av årets tildelinger gått til forskning og fagutvikling inkl. FYSIOPRIM.

Tildelingene til Miljø for forskning og kunnskapsutvikling i fysioterapi utgjør de største summene innenfor tildelinger til forskning og fagutvikling, og utvidelsene som ble gjort i 2013 og 2014 resulterte i mange flere søknader. Hvor det før kom ca 2-5 miljø søknader om året har det etter 2014 kommet mellom 20 og 30 søknader årlig. Utvidelsen førte også til en økning i tildelinger. I 2014 utgjør tildelingene til Miljø for forskning og kunnskapsutvikling i fysioterapi således over 50 % av Fysiofondets samlede tildelinger det året. De seneste tre årene er tildelingene redusert kraftig selv om det fortsatt er like mange søknader og i 2017 utgjorde tildelingene kun ca 30 % av samlet tildelingssum.

Fysiofondets bidrag innen forskning

Som ledd i kartleggingsprosjektet ble det gjort en registrering av søknader til Miljø for forskning og kunnskapsutvikling og Stipend til forskningsprosjekt i perioden 2013-2017 i Health Research Classification System (HRCS) som klassifiserer helseforskningen etter helsekategori og forskningsaktivitet.

Registreringen viser at 67 % av søknadene og 82 % av tildelingene fra Fysiofondet i 5-årsperioden er i helsekategoriene muskel og skjelett, hjerte - kar, nevrologi og generell helse.

32,7 % av prosjektene som søkte om midler hos Fysiofondet hadde problemstillinger innen muskel og skjelett. 35 % av tildelingene gikk til disse prosjektene. Hvis man ser på Miljø søknadene isolert er andelen søknader og tildelinger i kategorien muskel og skjelett enda høyere hhv. 38 % og 46 %.

«Samlet sett er muskel- og skjelettsykdommer den diagnosegruppen som plager flest og koster mest, selv om de fleste tilstandene ikke medfører overdødelighet. I Norge er diagnosegruppen muskel- og skjelettsykdommer den vanligste årsaken til sykefravær og uførhet» (Meld. St. 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter (kap 9.1). Muskel og skjelett er et stort fagområde og er midt i fysioterapeuters kjernekompetanse. En oppstilling av sammenhengen mellom sykdomsbyrde og forskningsbevilgninger fra Folkehelseinstituttet viser at muskel og skjelett scorer høyt på sykdomsbyrde og lavt på andel av forskningsinvestering. (Folkehelseinstituttet, Kinge J., 2014). Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er det således viktig at Fysiofondet bruker mer enn en tredjedel av sine forskningsmidler på dette fagområdet.

Resultater av tildelinger til forskning og fagutvikling

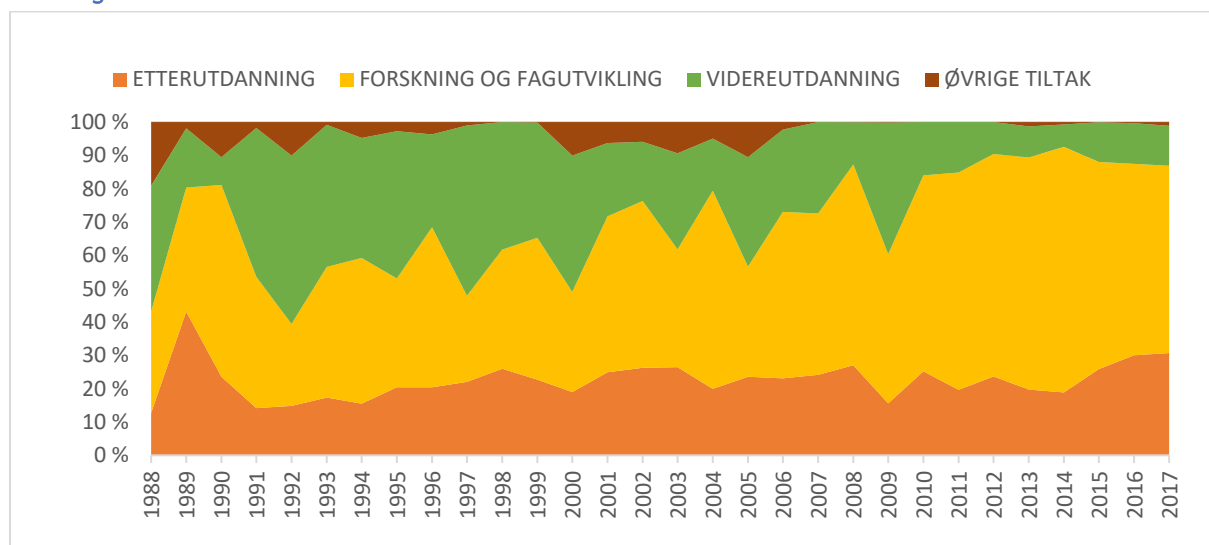
I Fafos undersøkelse svarer 21 % at de har deltatt i FoU-aktivitet, de fleste som prosjektmedarbeidere og/eller datainnsamlere. 8 % av FoU-prosjektene som respondentene sist deltok i var helt finansiert av Fysiofondet og 14 % var delvis finansiert av Fysiofondet.

Videre vet vi at det i dag er mer enn 180 fysioterapeuter med doktorgrad – hvorav Fysiofondet har finansiert mer enn hver fjerde.

I 5 års perioden 2013-2017 mottok Fysiofondet 427 søknader innen forskning og fagutvikling, nesten en tredjedel ble innvilget og har resultert i 6 Ph.d.grader, 9 gjennomførte postdoktorprosjekter og 41 årsverk innen øvrig forskning og fagutvikling.

Oppsummerende 1988-2019 - mål tiltak og tildelinger innen etterutdanning, videreutdanning og forskning og fagutvikling

Tildelinger 1988-2017

Som det ses av diagrammet over har det gjennom Fysiofondets historie vært ulikt hvilket av hovedområdene – etterutdanning, videreutdanning eller forskning som det har vært satset kraftigst på i form av tildelingssummer. Fra slutten av 80-tallet til midten/slutten av 90 gikk den største andel av de årlige tildelinger til å bygge opp offentlig finansiert videreutdanning på høyskoler og universiteter. Fra rundt årtusenskiftet er det forskning som får størst andel av de årlige tildelinger. Det er imidlertid interessant å se at tildelingene til Etterutdanning de siste 5 årene har økt relativt mer enn de øvrige kategoriene.

Selv om tildelingene innen hvert område har variert så er det likevel stabiliteten og uforanderligheten som tydeligst kjennetegner Fysiofondet virksomhet. Fysiofondet har holdt en stødig kurs. Visjonen har endret seg lite og målene er forsøkt nådd gjennom tiltak, hvis struktur og kriterier i alt vesentlig ble bygget opp i løpet av 80-tallet.

Fra årene 1975-1980 utkrystalliserte det seg tre hovedområder; Etterutdanning, Videreutdanning og forskning/fagutvikling og i samme periode ble mønsteret med individuelle og institusjonelle tiltak innen hvert område bygget opp.

Fysiofondets overordnede visjon og delmålene innen hvert hovedområde har også vært stabilt og uforandret over mange år.

Mye har således vært konstant men samtidig synes Fysiofondet alltid å ha vært i takt tiden og fra tid til annen gjort valg som har hatt til dels drastiske konsekvenser for kursen videre. For eksempel åpningen av kategorien Miljø for forskning og kunnskapsutvikling for flere søkere i 2013.

Videre var satsingen på Forskning i Primærhelsetjenesten uprøvd land for Fysiofondet og en satsing som var nesten forut for sin tid. Å binde så mange penger opp i et enkeltstående prosjekt var beheftet med stor usikkerhet. Det gjenstår nå å se hvilken lærdom Fysiofondet kan trekke av en slik stor satsning.

Spørreundersøkelsen blant fysioterapeuter viser at økonomisk støtte er viktig for å delta i etter- og videreutdanning og den viser også at det er riktig mange som pr i dag ikke søker Fysiofondet. Det er således et stort potensial for å øke antall søknader til individuelle reise- og utdanningsstipend.

Når Fysiofondet skal velge veien videre er det viktig å stille seg spørsmål om målenes innhold – hva er det Fysiofondet vil oppnå for etter- og videreutdanning av norske fysioterapeuter i årene fremover? Det er også viktig å se på strukturen.

Fysiofondet står i flere store dilemma: Er det fortsatt relevant å opprettholde etterutdanning, videreutdanning og forskning og fagutvikling som tre hovedområder? Er det fortsatt viktig med individuelle og institusjonelle tiltak innenfor hvert hovedområde? Hvordan skal fordelingen mellom hovedområdene og mellom individuelle vs institusjonelle tiltak være?

Litteraturliste:

Fysiofondets prinsippprogrammer 1988-1991, Handlingsplaner 1992-1995, Strategiske planer 1996-2019,

Fysiofondets årsmeldinger med regnskap 1988-2017

Protokoller fra Fondsstyrets møter 1975-1987

«Sterk – Stolt – Synlig Norsk fysioterapeutforbund første 80 år» (NFF 2016)

Meld. St. 13 (2011–2012): «Utdanning for velferd»

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-13-20112012/id672836/sec1?q=Utdanning%20for%20velferd#match_0

Meld. St. 18 (2014–2015): «Konsentrasjon for kvalitet - Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren»

<https://www.regjeringen.no/contentassets/86d1e31e78b44de6a3a15e913b092bf4/no/pdfs/stm201420150018000dddpdfs.pdf>

«En gjennomgang av Fondets bidrag til å bygge forskningskompetanse» Inge Ramberg og Karl Erik Brofoss NIFU STEP 2008

«Fagspesifikke masterstudier for fysioterapeuter» Agnete Vabø og Ingvild Marheim Larsen Nifu Step Rapport 17/2010

«Livslang læring 2008-2017 Resultater fra Lærevilkårsmonitoren» Anna-Lena Keute og Kristin Mathilde Drahus Rapport 23/2017 SSB (<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/317598?ts=15dacd16b80>)

«Evaluerings av Norsk fysioterapeutforbunds etterutdanningskurs (2006/2007) med fokus på praksisrelevans» Jonas Fredrik Hultman, Cecilie Jensen Oppdragsgruppen, UiO, Rapport 3 2007

«NFFs kursvirksomhet – analyse av data fra spørreskjemaundersøkelsen høsten 2001» Stig Erik Sørheim, Prosa AS 2/2002

«Fysioterapiforskning i primærhelsetjenesten En midtveisevaluering av Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter strategi for forskning i primærhelsetjenesten.» Fredrik Niclas Piro, Agnete Vabø, Karl Erik Brofoss NIFU Rapport 13/2013

«Evaluerings av modeller for forskning i fysioterapi i primærhelsetjenesten» Line Melby, SINTEF A26281

VEDLEGG 1 Fafo Etter- og videreutdanning blant fysioterapeuter – tabellrapport

Om undersøkelsen

Undersøkelsen ble sent ut til 8974 e-postadresser. Adressene var hentet fra medlemslistene til de tre fysioterapeutforbundene.

Vi fikk ca 100 tilbakemeldinger fra adressater som/med

- hadde skiftet jobb eller pensjonert seg
- tekniske problemer, spamfilter eller lign
- ny adresse (disse ble rettet opp før purring)
- var i gang med masterutdanning og derfor ikke passet inn
- ikke ønsket å svare (svært få)

Utvalget endte dermed på 8874. Etter purring satt vi igjen med 3289 svar, eller altså en svarprosent på 37.

Om utvalget

Kjønn: Menn utgjør 25 prosent av utvalget, kvinner 75.

Kjønn og alder

	Mann	Kvinne	Total
til 25	2%	2%	2%
26-39	40%	40%	40%
40-55	37%	38%	38%
56-62	13%	14%	14%
63 pluss	8%	6%	6%
Total	100%	100%	100%
N			

Arbeidssted

	Alle	Menn	Kvinner
100 offentlig	54	27	65
100 privat	15	22	13
100 med avtale	25	42	19
100 uten avtale	5	9	4
Totalt	100	100	100
N	2741	743	1998

548 av respondentene har dermed ingen klar sektortilhørighet.

Flere jobber

	Av dem som jobber 50 eller mindre i sektoren, jobber også			
	Offentlig	Privat	Med avtale	Uten avtale
Offentlig		65	49	97
Privat	45		61	97
Med avtale	61	62		123
Uten avtale	35	51	80	
Totalt*	151	132	174	250

*summeres ikke fordi den enkelte kan jobbe flere steder. Vi vurderer likevel at vi kan bruke tabellen ovenfor når vi undersøker om arbeidssted har betydning for etter- og videreutdanning og FoU.

Arbeidstid

	Menn	Kvinner	Totalt
Under 100 prosent stilling	7	17	14
100	70	74	73
Over 100	23	9	13
Total	100	100	100
N	800	2469	3269

NFFs forhandlingsseksjon utfører en årlig lønnundersøkelse blant medlemmene i det største tariffområdet for fysioterapeuter. I følge den, i 2014, jobbet om lag 18% av fysioterapeuter deltid, nedsatt fra 24% i 2013 (Norsk Fysioterapiforbund, 2015)⁷. Vi finner altså et noe lavere antall.

Bosted

Omtrent hvor mange innbyggere er det i kommunen hvor du jobber? N=3269				
	Under 5000	5000-15000	Mer enn 15000	Total
Østlandet	3%	8%	38%	49%
Sørlandet	0%	1%	3%	5%
Vestlandet	2%	7%	17%	26%
Trøndelag	1%	2%	7%	10%
Nord-Norge	2%	3%	6%	11%
Total	8%	21%	71%	100%

⁷ <http://fysioterapeuten.no/Aktuelt/Blogg/Studentblogg/Utdanning-og-framtid>

Del 1 Etterutdanning etter autorisasjon

Totalt har 3033, eller 93 prosent deltatt i etterutdanning.

Hvem deltar:

- Kjønn – ingen betydning
- Alder – jo eldre, jo større sjanse for at man har deltatt (middels⁸)
- Sektor – ingen betydning
- Arbeidstid (under, 100, over) – ingen betydning
- Utdanning – jo mer utdanning, jo mer etterutdanning (sterk)
- Spesialist – ja, hvis spesialist – mer etterutdanning (sterk)
- Region – fra 89 prosent deltakelse i Nord-Norge til 96 på Sørlandet
- Kommunestørrelse – ingen betydning

Hvorfor ikke etterutdanning

Hvorfor ikke deltatt i etterutdanning. Max 3 kryss.	
Jeg er ikke interessert i etterutdanning	3%
Jeg finner ikke relevant etterutdanning	11%
Det er for dyrt	35%
Arbeidsgiver legger ikke til rette for at jeg kan delta på etterutdanningstiltak	19%
Manglende finansiering fra arbeidsgiver	27%
Jeg har for stort arbeidspress i min ordinære stilling	26%
Jeg har ikke deltatt pga forhold utenom arbeidet	27%
Annet	36%
N	237

Nytte etterutdanning

I hvilken grad vil du si at din deltakelse i etterutdanning har bidratt til din faglige utvikling?	
I meget stor grad	44%
I stor grad	47%
Verken eller	6%
I liten grad	2%
I svært liten grad	0%
Vet ikke	1%
N	3052

⁸ Svak=Pearsons R=0,1-0,2, middels: 0,2-0,29, sterk 0,3 eller høyere. Bare signifikante (0,01-nivå) sammenhenger kommenteres.

Del 2 Etterutdanning siste 12 månedene

Hvem deltar: Kjønn – ingen betydning

- Alder – jo yngre, jo større sjanse for at man har deltatt (svak)
- Sektor – hvis mye i offentlig, litt mindre sjanse, hvis avtale – litt større sjanse (svake)
- Arbeidstid (under, 100, over) – ingen betydning
- Utdanning – ingen betydning
- Spesialist – ja, hvis spesialist – litt mindre etterutdanning (svak)
- Region – fra 34 prosent deltakelse på Østlandet til 57 i Trøndelag
- Kommunestørrelse – ingen betydning

Totalt 3052 etter autorisasjon, 1903 – eller altså 58 prosent av alle og 62 prosent av dem som har tatt etterutdanning etter autorisasjon.

Antall ganger etterutdanning

Antall ganger	N	Prosent
1	418	22
2	537	29
3	325	17
4	232	12
5	157	8
6	75	4
7	28	1
8	26	1
9	6	0
10	41	2
Mer enn 10*	39	2
	1884	100

*Vi vil anta at dette vil dreie seg om respondenter som har oppgitt antall aktiviteter (eks et tiltak med 15 samlinger) og ikke ulike tiltak. Hvorvidt 10 er det riktige skillet kan nok diskuteres.

Type etterutdanning

Hva slags etterutdanning har du deltatt på? Sett så mange kryss du vil. N=1903	
Kurs	85%
Kongress nasjonal	34%
Kongress internasjonal	12%
Interne seminarer på arbeidsplassen min	37%
Eksterne seminarer	38%

Hva slags etterutdanning har du deltatt på? Sett så mange kryss du vil. N=1903

Hospitert på annen avdeling/arbeidsplass	15%
Fått veiledning av kolleger	28%
Annet	13%

Fagområde

Innenfor hvilke fagområder har du deltatt på etterutdanningstiltak de siste 12 månedene? Sett så mange kryss du vil. N=1903

Muskel og skjelett	51%
Barne- og ungdomsfysioterapi	17%
Ergonomi	4%
Fysioterapi for eldre	13%
Hjerte- og lungefysioterapi	10%
Idrettsfysioterapi og aktivitetsmedisin	21%
Kvinnehelse	5%
Manuellterapi	9%
Mensendieck	0%
Nevrologi	16%
Ortopedi	15%
Revmatologi	3%
Onkologi og lymfologi	6%
Psykomotorisk fysioterapi	10%
Ridefysioterapi	1%
Nålebehandling i fysioterapi	3%
Elektroterapi/ultralyd	3%
Ledelse og administrasjon	6%
Privat praksis og/eller direkte tilgang	9%
Folkehelse	14%
Annet	24%

Motivasjon

Hva var din viktigste motivasjon til å delta på etterutdanningstiltak i de siste 12 månedene? Sett max 3 kryss. N=1903	
Arbeidsgiver ønsket jeg skulle delta	8%
Arbeidsgiver betalte	11%
Bli mer kvalifisert i dagens jobb	74%
Få nye/mer interessante arbeidsoppgaver	13%
Faglig utvikling	93%
Avveksling fra det daglige arbeidet	15%
Oppnå bedre lønn	9%
Beholde nåværende jobb	1%
Kunne skifte jobb	5%
Personlig utvikling	54%
Andre årsaker	4%

Støtte fra Fysiofondet

15 prosent har fått støtte

Hvor mange ganger har du mottatt reisestipendstøtte fra Fysiofondet de siste 12 månedene? Antall ganger	
Ingen	1653
1	227
2	19
3	4
Totalt	1903

Annen støtte

Støtte fra andre enn Fysiofondet	
Nei	57
Arbeidsgiver	40
Andre	4
Totalt	1903

Støtte viktig

I hvilken grad vil du si at at Fysiofondets støtte var viktig for din beslutning om å delta på etterutdanningstiltak de siste 12 månedene?	
meget stor grad	24
stor grad	41
verken eller	15
nokså liten grad	8
svært liten grad	12
Total	100
N	227

Resultater av etterutdanning

Nedenfor har vi listet noen mulige resultater av etterutdanning. I hvilken grad synes du dette er relevant for deg? N=1903			
	Faglig utvikling	Styrket min identitet som fysioterapeut	Endringer i min praktiske jobbutførelse
I meget stor grad	84 %	40 %	33 %
I noen grad	15 %	35 %	53 %
Verken eller	0 %	14 %	7 %
I liten grad	0 %	4 %	3 %
I svært liten grad	0 %	5 %	2 %
Vet ikke	0 %	1 %	1 %

Formidling

I hvilken grad er læringsutbyttet du tilegnet deg på siste etterutdanningstiltak blitt formidlet til andre fysioterapeuter? Sett så mange kryss du vil. N=1903	
Jeg har formidlet læringsutbyttet ustrukturert (f. eks gjennom uformelle pausesamtaler på jobben, diskusjoner i interne/ektstern fagfora mm)	75 %
Jeg har formidlet læringsutbyttet strukturert (f. eks gjennom presentasjon intern eller ekstern, opplæring til andre i nye arbeidsrutiner mm)	43 %
Jeg tilegnet meg ikke et læringsutbytte	0 %
Jeg har ikke formidlet noe	9 %

Fremtidig etterutdanning

Hva kan bidra til at du deltar på etterutdanningskurs fremover? Sett max 3 kryss. N=3288	
Fri med lønn	53 %
Økonomisk støtte til kursdeltakelse	71 %
Kurs som gir studiepoeng	35 %
Nettkurs	20 %
Kurs innen flere fagområder	22 %
Fordypningskurs	46 %
Annet	11 %

Del 3 Videreutdanning

2196 eller 67 prosent har gjennomført videreutdanning etter at de ble autorisert.

Hvem deltar:

- Kjønn – ingen betydning
- Alder – jo eldre, jo større sjanse for at man har deltatt (svak)
- Sektor – igjen betydning
- Arbeidstid (under, 100, over) – ingen betydning
- Utdanning – ja, master/PhD mer videreutdanning (sterk)
- Spesialist – ja, hvis spesialist – mer videreutdanning (sterk)
- Region – fra 58 prosent deltakelse i Nord-Norge til 69 på Vestlandet
- Kommunestørrelse – ingen betydning

Hvorfor ikke deltakelse?

Hvorfor har du ikke deltatt? Sett max 3 kryss. N=1092	
	Total
Ikke interessert i videreutdanning	5 %
Finner ikke tilbud på relevant videreutdanningz	15 %
Det koster for mange penger	37 %
Arbeidsgiver legger ikke til rette for at jeg kan delta i videreutdanning	15 %
Jeg har for stort arbeidspress i min ordinære stilling	35 %
Jeg har ikke deltatt pga forhold utenom arbeidet	34 %
Annet	31 %

Formelle resultater

Ga videreutdanningen en akademisk grad? N=2196	
Master	38 %
Annet	18 %
Nei	48 %

Fagområde

Innenfor hvilke fagområder har du fordypet deg gjennom den eller de videreutdanninger du har gjennomført siden autorisasjon? Sett gjerne flere kryss. N=2196	
Muskel og skjelett	24 %
Barne- og ungdomsfysioterapi	16 %
Ergonomi	5 %
Fysioterapi for eldre	10 %
Hjerte- og lungefysioterapi	5 %
Idrettsfysioterapi og aktivitetsmedisin	11 %
Kvinnehelse	2 %
Manuellterapi	13 %
Mensendieck	0 %
Nevrologi	8 %
ortopedi	7 %
revmatologi	3 %
Onkologi og lymfologi	5 %
Psykomotorisk fysioterapi	14 %
Ridefysioterapi	1 %
Nålebehandling i fysioterapi	3 %
Elektroterapi	1 %
Folkehelse	13 %
Fysioterapivitenskap	8 %
Ledelse og administrasjon	12 %
Annet	38 %

Motivasjon

Hva var din viktigste motivasjon til å starte på den siste videreutdanningen du har gjennomført? Sett max 3 kryss. N=2196	
Arbeidsgiver ønsket at jeg skulle delta	8 %
Bli mer kvalifisert i dagens jobb	62 %
Få nye/mer interessante arbeidsoppgaver	31 %
Avveksling fra det daglige arbeidet	7 %
Faglig utvikling	84 %
Oppnå bedre lønn	30 %
Beholde nåværende jobb	2 %
Kunne skifte jobb	17 %
Personlig utvikling	51 %
Andre årsaker	6 %

Finansiering

806 personer – eller 37 prosent – fikk støtte fra Fysiofondet til sin siste videreutdanning. Av alle som har tatt videreutdanning sier 15 prosent at de ikke kjenner til Fysiofondet.

I hvilken grad har Fysiofondets støtteordninger bidratt til at du har valgt å delta på videreutdanning? N=806	
meget stor grad	23
stor grad	33.4
verken eller	20.1
nokså liten grad	11.7
svært liten grad	11.8
vet ikke	0.1
Total	100

Annen støtte

Støtte fra andre enn Fysiofondet	
Nei	54
Arbeidsgiver	38
Andre	8
Totalt	1903

Resultater

Nedenfor har vi listet noen mulige resultater av videreutdanning. I hvilken grad synes du det er relevant for deg? N=2196			
	Faglig utvikling	Styrket identiteten min som fysioterapeut	Endringer i min praktiske jobbutførelse
I meget stor grad	75 %	39 %	39 %
I stor grad	22 %	33 %	43 %
Verken eller	2 %	17 %	12 %
I liten grad	1 %	5 %	4 %
I svært liten grad	0 %	5 %	2 %
Vet ikke	0 %	1 %	1 %

Formidling

I hvilken grad er læringsutbyttet du tilegnet deg på siste videreutdanning blitt formidlet til andre fysioterapeuter. Sett gjerne flere kryss. N=2196	
Jeg har formidlet læringsutbyttet ustrukturert (f. eks gjennom uformelle pausesamtaler på jobben, diskusjoner i interne/ektstern fagfora mm)	73 %
Jeg har formidlet læringsutbyttet strukturert (f. eks gjennom presentasjon intern eller ekstern, opplæring til andre i nye arbeidsrutiner mm)	57 %
Jeg har ikke formidlet noe	8 %
Jeg tilegnet meg ikke noe læringsutbytte	0 %

Fremtidig videreutdanning

Hva kan bidra til å du deltar på videreutdanning fremover? Sett max 3 kryss. N=3288	
Fri med lønn	53 %
Økonomisk støtte	68 %
Nettundervisning	26 %
Kortere videreutdanning (max et årsverk) innen flere fagområder	44 %
Flere fysioterapispesifikke masterprogram	28 %
Annet	17 %

Del 4 FoU

Totalt har 702 – eller 21 prosent deltatt i FoU-aktiviteter.

Hvem deltar:

- Kjønn – ingen betydning
- Alder – jo eldre, jo større sjanse for at man har deltatt (svak)
- Sektor – høyere andel offentlig, større sjanse, lavere sjanse – høy andel de tre andre
- Arbeidstid (under, 100, over) – ingen betydning
- Utdanning – ja, master/PhD mer FoU (sterk)
- Spesialist – ja, hvis spesialist – mer FoU (sterk)
- Region – fra 14 prosent deltakelse i Nord-Norge til 34 i Trøndelag
- Kommunestørrelse – jo større kommune, jo mer deltakelse (svak)

Hvorfor ikke deltatt?

Hvorfor har du ikke deltatt i FoU-prosjekter? Sett max 3 kryss. N=2586	
Ikke interessert i å jobbe med FoU-prosjekter	15 %
Jeg er interessert, men mangler finansiering	10 %
Jeg er interessert, men mangler formell kompetanse	10 %
Det drives ikke FoU-virksomhet på min arbeidsplass	39 %
Arbeidsgiver legger ikke til rette for at jeg kan delta i FoU-prosjekter	10 %
Jeg har ikke deltatt pga. stort arbeidspress med de ordinære arbeidsoppgavene	31 %
Jeg har ikke deltatt pga. forhold utenom arbeidet	13 %
Annet	26 %

Rolle

Hva var din rolle i det siste FoU-prosjektet du har deltatt i? Sett flere kryss dersom det er aktuelt. N=702	
Prosjektleder/veileder	34 %
Stipendiat	11 %
Prosjektmedarbeider	57 %
Datainnsamler	45 %
Annet	12 %

Finansiering

Hvordan var prosjektet finansiert? Sett gjerne flere kryss. N=702	
Internt	50 %
Ekstern uten bidrag fra Fysiofondet	42 %
Ekstern med delvis bidrag fra Fysiofondet	14 %
Fysiofondet finansierte hele prosjektet	8 %

Resultater

I hvilken grad vil du si ditt siste FoU-prosjekt bidro til? N=702		
	Ny kunnskap i fysioterapi	Kunnskapsbasert praksis
I meget stor grad	21 %	33 %
I stor grad	36 %	44 %
Verken eller	28 %	18 %
I liten grad	9 %	3 %
Svært liten grad	6 %	2 %

Formidling

Hvor ble ditt siste FogU-prosjekt presentert? Sett gjerne flere kryss. N=702	
Intern seminar/ workshops	54 %
Ekstern seminar/workshops	38 %
Nasjonal kongress	35 %
Internasjonal kongress	25 %
Artikkel	38 %
Annet	26 %